

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 147 (9222) | Воскресенье, 1973 чылдың июнь 24 | 1973 чылда үлэспелеттинген. | Бүткүл 2 нөс.

ТӨӨГҮЛҮГ АЯН-ЧОРУК

ВАШИНГТОН. СЭКП ТК-ның Чингине секретары Л. И. Брежнев болгаш АКШ-тың Президентин Р. Никсон «Шавар халлаашкыны» стратегия чөвүлелиниң азыраагы улам кызылдар дугайында чугаажымынчыларын кол принциптерин база «Атом күжүн тайбың ажыглаар талазы-биле эртем-техникти» кады ажылдады дугайы-

да СССР-биле АКШ-тың аразында дугуржулга — деп ийи документте июнь 21-де боттарының чурттарының мурунда ат салган.
ЧУРУКТА: документтерге ат салып турган улам. (Чуруктуу фототелеграф дамчыттыр хүлөөн алган). (СЭТА).

Совет-америк дугуржулгага ат салган

ВАШИНГТОН, июнь 22. (СЭТА-ның тускай корр.). Ядролук дайынны болдурбас дугайында Совет Социалисттик Республикалар Эвилелиниң болгаш Американың Каттышкан Штаттарының аразында дугуржулгага ат салымчыны бөгүн Ак бажыңга байраладык байдалда болган.

СЭКП ТК-ның Чингине секретары Л. И. Брежневти болгаш АКШ-ның Президентин Р. Никсонну чымчаланган үргүлүшкү адым чаксаанынчылар-биле уткаан.

Ядролук дайынны болдурбас дугайында Совет Социалисттик Республикалар Эвилелиниң болгаш Американың Каттышкан Штаттарының аразында дугуржулгага Совет Социалисттик Республикалар Эвилелиниң өмүзөөндөгү — СЭКП ТК-ның Чингине секретары Л. И. Брежнев, Каттышкан Штаттарының өмүзөөндөгү — АКШ-тың Президентин Ричард М. Никсон ат салган.

Дугуржулгага ат салганынын соонда Л. И. Брежнев чымчаланган мичаа деп чугаалаан.
Хүлүсүгү алынар болгаш дээрлик, чөптү-биле төөгүлүг деп азын турар бол хушуктулук азынчы бүтү киржикчилериниң үрүктүң халымында өөрүп четтиришкенин илеретип көшкөөр юрүр.

Силерийн диктиинг адым чаксаанынчылар болгаш дугуржулгага ат салымчыны болган байдалы 1972 чылдың майда Москвага өгөлөн болган 1973 чылдың июнда маада, Вашингтонга уламчылаан совет-америк харызааларда шак ол аргидеги калба-биле деткин турар деп чугаалаарының бүтү барымдааны бастерге берип турар.

Эгелөөн улуг деректи бистин улустарымыстың чагай чорууна, бүгү кижилер төрөлгөсүнүн чагай чорууна таа-

рыштыр үргүлүшкү болгаш бажыңгаар дээр үргүлүшкү харызаалары болгаш аян-чорутарын солчул турарын Президент Р. Никсон-биле дугуржуп алганымын маада өмөй чугаалап болур мен.

Документте ат салымчынынын үзүндө совет талаада СССР-ның дайынны черектер министр А. А. Громыко, СССР-ның дайынны садик министр Н. С. Погодин, халмааты увар чүд министр В. П. Бугаев, СЭКП ТК-ның Чингине секретарының дуалакчылары Г. Э. Цукалов, А. М. Алексеев, СССР-ның АКШ-та элчини А. Ф. Добрынин, СЭТА-ның Чингине директор Л. М. Замитин, СССР-ның Эртермен академиясының АКШ институтун директор Г. А. Арбатов, СССР-ның ДХМ-ның колмак кижисуну Г. М. Корниченко, албанчы өске-даа кижилер олурушкан.

Америк талаада АКШ-тың, оралкы-президентин С. Аглю, күрүне секретары У. Ролкер, Президентиниң национал адым чок чорук талаа-биле дуалакчылар Г. Нисидлер, Президентиниң иштин черектер талаа-биле дуалакчылар М. Лейрд, садик министр Дж. Шульц болган америк чалактын өске-даа кижилерин, демократтар-ның сенатта дугуржукчу М. Мендес, республиканчылар-ның сенатта дугуржукчу Х. Скотт, дайынны черектер талаа-биле сенат комиссиясының даргазы У. Фулбрайт, сенат комиссияларының кижилерин, конгрессменер, садик-үлөтүр бөлүктөрүнүн төлөкчилери, Ак бажыңгы болгаш күрүне департаментиниң ажылдакчылары олурушкан.

Солушарымы, радиовун болгаш телевидениең хей бө-лүк корреспондентлери салта турган.

Л. И. Брежнев биле Р. Никсон Сан-Клементеде барган

ВАШИНГТОН. (СЭТА). СЭКП ТК-ның Чингине секретары Л. И. Брежнев АКШ-тың Президентин Р. Никсон-биле июнь 22-де самолёт-биле Вашингтондан АКШ-тың

Президентин Р. Никсонун Сан-Клементеде (Калифорния) турар чөйндө чөдө берген. Олар анда совет-америк чугаажымынчылар уламчылаан.

УЛУСТАРГА ТАЙБЫН ДЭЭШ

ЯДРОЛУГ ДАЙЫННЫ БОЛДУРБАС ДУГАЙЫНДА

Совет Социалисттик Республикалар Эвилелиниң болгаш
Американың Каттышкан Штаттарының аразында

ДУГУРЖУЛГА

Моон алаанда ады кирген Талаалар Совет Социалисттик Республикалар Эвилели болгаш Американың Каттышкан Штаттары,

бүтү-нияти тайбынны болгаш дегейини айыл чок чорук бажыңгаар сорулгаларын дугуржулга болдурган.

Ядролук дайын кижилер төрөлгөсүн хооурадыр үрүктүчү уржуктарды болур ийи деп чүвени медресе билбешкен.
дегейини кайы-даа черинге ядролук дайын болу бээринин айылын өзгөжүлгөсүн болгаш азында барып өмү чайладырынга дөгүм болур байдалды тургузар күзөлдү барымдаалаан.

КНО-нун Уставын Саугаар тайбынны деткин, күш дөгөн кыжанырында ийикке, ажылаарынан болгашыр болган Талаа бүтүзүчү ат салган дугуржулгаларына дүштүр дайын өскүдериңден чайлаар хүлээлгелерин барымдаалаан.
Совет Социалисттик Республикалар Эвилели биле Американың Каттышкан Штаттарының аразында 1972 чылдың май 29-та Москвага ат салган харызаалар үндөшкөсүн барымдаалаан.

ССРЭ биле АКШ-тын аразында харызааларын калбартыры өске чурттарга болгаш оларнын эрге-ажыктарына уур улаанмаан деп чүвени бадыткавышкан.
моон алаанда чүүлдерин дугуржуккан:

I ЧҮҮЛ

Совет Эвилелиниң болгаш Каттышкан Штаттарының политика ядролук дайынны болгаш ядролук төпсөкти ажылаарынын айылын чайладыр сорулгалар деп чүвени олар дугуржуккан.

Анаа дүштүр Талаалар боттарынын харызааларын чиделгилер айымын болу бээр байдалдарын тыткып келер чылдаагыларын баш бурунгаар чайлаан турар. шериг конфронтацияларын чайлаар болгаш боттарынын аразында база Талаа бүтүзү биле өске чурттарынын аразында ядролук дайын болу бээрин болдурбас кылдыр ажылаар деп чүвени олар дугуржуккан.

II ЧҮҮЛ

I дугаар чүүлгө дүштүр база ук чүүлдө айткан сорулгаларын күсөлдериң болаш, дегейини тайбынны болгаш айыл чок чорук ондакка таарыштырып болур байлаа бар апарганда, өске Талаага уур, өске Талаанын эвилелдеринге уур болгаш өске чурттарга уур күш дөгөн кыжанырында ийикке, ову ажылаарында болгашыр деп чүвени Талаалар дугуржуккан. Талаалар боттарынын дайынны политика адым доктадырда болгаш улустар аразынын харызааларынын талаа-биле чоругар ажылаарына ол болдурган.

Совет Социалисттик Республикалар Эвилелиниң өмүзөөндөгү Л. И. БРЕЖНЕВ
СЭКП ТК-ның Чингине секретары

дугуржулга болдурар деп чүвени олар дугуржуккан.

III ЧҮҮЛ

Талаалар бот-боттары-биле болгаш өске чурттар-биле харызааларын бо дугуржулганын сорулгаларына дүштүр кылдыр хөгжүдериң хүлөөн.

IV ЧҮҮЛ

Талааларын аразында ийикке Талаа бүтүзү-биле өске чурттарынын аразында харызаалар нанды-бир үдө ядролук төпсөк күжү-биле сейргил алышкын кылдырыңа чедире бээр ондакты апарган турар ийикке, азы бо дугуржулганын киржикчилер авер чурттарынын аразында харызаалар ССРЭ биле АКШ-тын аразында азы Талаа бүтүзү-биле өске чурттарынын аразында ядролук дайын болдурар кире ондакты апарган турар болза, Совет Эвилели биле Каттышкан Штаттар бо дугуржулганын негелдеринге дүштүр хемчеглер ап турган. бот-боту-биле сүмөлөжирин сонгаарлашкын чокка доп-дораан эгелер болгаш ол оола-ондакты баш бурунгаар чайлаарыңа бүтү күженишиңирин салыр.

V ЧҮҮЛ

Бо дугуржулганын IV чүүлүгө дүштүр сүмөлөжирлер кылдып турарын болгаш оон түнелдерин КНО-нун Айыл чок чорук Чөвүлелиниң база КНО-нун Чингине секретарына, эвилелдерин ийикке өске-даа күрүлдерин чазактарына, Талаа бүтүзү хостуг дүлдүр.

VI ЧҮҮЛ

Моон алаанда айткан чүүлдерин бо дугуржулгага чүү-даа өскөртөс болгаш кошкатас укуртук:
а) КНО-нун Уставын 51 чүүлүгө айткан. тус-түзүңдә ийикке коллективтиң маан-да камганын эрге;
б) КНО-нун Уставын дегейге тайбынны болгаш айыл чок чорукту дегейлериң ийикке катат тургузарыңа хамаарышкан чүүлдеринге катат алырга, оон негелдерин;
в) керелер, дугуржулгалар болгаш өске-даа чогугу документтер Саугаар ботунун эвилелдеринге ийикке өске-даа чурттарга хамаарыштыр Талаа бүтүзүң адым хүлээлгелерин.

VII ЧҮҮЛ

Бо дугуржулгага хуусаа чок.

VIII ЧҮҮЛ

Бо дугуржулганын күштүг болуру анаа ат салган үлөң агаалар.

1973 чылдың июнь 22-де Вашингтон хоорайга өрсө болгаш анда дугуржулга ийи кезек кылдыр чарган. оларнын кайызы-даа деп күштүг.

Американың Каттышкан Штаттарының өмүзөөндөгү Ричард М. НИКСОН
Американың Каттышкан Штаттарының Президентин

ССРЭ БИЛЕ АКШ-ТЫН САДЫГ-ЭКОНОМИКА ХАРЫЛЗААЛАРЫН КАЛБАРТЫРЫНГА

ВАШИНГТОН. (СЭТА). Совет Социалисттик Республикалар Эвилелиниң садиктын төлө черин Вашингтонга болгаш Американың Каттышкан Штаттарынын коммерция бюрозун Москвага бо чылдың октябрь 31-ге чедер үдө ажалар дугайында протоколга июнь 22-де Вашингтонга ат салган.

Америк-совет садик палатанын тургузарыңа холбошкан айттырылар талаа-биле протоколга база ат салган.

Протоколдарын ийилдирин СССР биле АКШ-тын аразында садик-экономика харылааларын улам калбартырыңа чүүлдө укур-дуулаан.

ССРЭ-ның чазактын даасканын Саугаар протоколдарга СССР-ның дайынны садик министр Н. С. Погодин, АКШ-тын чазактын даасканын Саугаар — Президентинин экономика айттырыларын талаа-биле дуалакчылар, АКШ-тын садик министр Дж. Шульц ат салган.

СЭКП УЛУГ-ХЕМ РАЙКОМУНУН ПЛЕНУМУ

СЭКП Улуг-Хем райкомунун пленуму болган. «СЭКП обкомунун IX пленумунун доктаалына холбоштыр мал-чыныларын култуура-амы-дыраларын амы байдалын болгаш оон улам өжик-деринин хемчеглеринин дугайында» айттырыңа анаа чугаалашкан. Бо талаа-биле илеткелди СЭКП райкомунун бирги секретары С. Н. Булды кылган.

Пленум организастыг айттырыңа көргөш, партия райкомунун ийги секретарына аш И. Ф. Молчановти сонгаан. Өске ажылче илчээл-биле холбоштыр аш В. М. Етешинин партия райкомунун ийги секретары хулаагелерин хостан. Пленумун азылыңа СЭКП обкомунун бирги секретары аш Г. Ч. Широкин кирешкен.

ОРГАНИЗАСТЫГ СЕССИЯЛАР

Чөөн-Хемчик району 12 кездэ болгаш Чадана хоорай Советтеринин бирги организастыг сессиялары бедик көдүрүлүшкү-биле болуп өткөн.

Советтеринин организастыг сессиялары маңдат комиссияларынын илеткелдерин дынааш, чүүлдүг деп бадылаан.

букай Бадчы-оолониз Куулар олар соотунган. Аркан кездэ Советтеринин күсөөмнарнын даргаларына мурунда ажалдан турган эштерин катат сонгаан.

Чадана хоорай Советтинин организастыг сессиясы маңдат комиссиянын даргазы И. Паурунни илеткелди дынааш.

БӨГҮН-СОВЕТ АНЫЯКТАРНЫН ХУНУ

ССРЭ-ның тургустууганында бээр 30 чыл оюуга тураскааткан СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ның Дээди Совединиң болгаш РСФСР-ның Дээди Совединиң каттышкан байырлыг хураалына СЭКП ТК-ның Чингине секретары аш Л. И. Брежнев мичаа дээр: «Совет улустугу оочун салгадарында эстафетаны төлөткө-биле хүлөөн ап турар болган. бистин аразың үш дугаар муң чылымын өгөзгөндө Совет Социалисттик Республикалар Эвилелин нандыг болуру улуг-биле хамаарып бистин аныяктарымыска нанг байырмын чедирин тур бис». Чүрүктүң халымында чугаалаан ол чагай сөстөр бистер — совет аныяктар чалды болган, чыл бүтүр дөдө дөдө эртерин турар — байырлашкын хулууда база катат салкын, анаа хары кылдыр аныяктарын коммунисттик кызылчилеринде чедип ап турар тодаргай ажил-хемчеглери бараалдап турар бис.

Улустарын лекциялар интернационалчын байырлыг, күчүлүг өг-бүлөсүндө совет Тываның хей националдык оолдар, кыстары беш чылдык шийгиралг үшкү чылында Бүтү-эвиледе социалисттик чарымынга идекпейлг киршишкан, ук байырладык белин политиктиң болгаш күш-ажылы күчүлүшкү-биле уткуп турарлар.

Хүн келген турум чарымын турар чалым Тываның хоу, шөлдөргө чагай дүжүтү, он-он муң мал-матангы өсүрүп, каас, тараш хоорайларын тургузуп, эгээр-тисмес байлаачы дилет тын, артем-техникалык шийгөөдүн ап турарларын аразында чолуңу херекте бердиге, кызылхайл ажил-ижиле-биле өөрчүлүшү хушуктулган чаалап алган, бажың турасоруктуг, биче сеткилдиг, бөдүн иштин оолдар, кыстары бо-ла көрүп болур. Ол болза Коммунисттик партияның иштин дуалакчымы болган кураарым күжү — лекция комсомолун кызылчилер болуру анык салгындыр.

Эркен чылдык тургузула комсомол организастыгында бичү-дө практиктиң болгаш идея-политиктиң ажил-чорудулаан аныяктарын Бүтү-эвиледе, фестивалы-биле касырлаштыр эрп, партиянын XXIV съездинин шийгиралг айтканы аныяктарын коммунисттик кызылчилериниң айттырыларын шийгиралг до-лугу-биле улашкан турган.

Беш чылдык шийгиралг үшкү чылында республика-ның ажил-ишчилеринин мурунда салгыңа сорулгаларын болгаш социалисттик ху-дээлдерин чидикчилерин күсөлдериң партия организастыгында ууртууга-биле аныяктарын кирген

үзүтү улуг. Оон толаргай херектиң чүд диле, 40 муң амык оолдар, кыстар үлөтүр, бугурдагы, тулуга, транспортта, амырлар халдырыла, колхоз, совхозтарга, чагай кижикти бугурдагы чагай кижикти, күш-ажылы чагай чаңчыларын хоочун-аардан өөрчүп, төлөткү чоруп көрүзүп турары.

Бугурдагы шийгиралг болгаш харызааларын участоттарында комсомолчу-аныяктарын 181 коллектив бо хүнүдө шалкыч бау-биле, күнелиниң ажилдан турар. Оларын энергиялы, эрм-мергенниң 1973 чылдың планларын күсөлдериңе шын улаар база бугурдагы курлавырларын шийгөө-дүн амыр, социалисттик чарымын улам дөштүг организастаар сорулга-биле ВЛКСМ обкому чыл эгелде бугурдагы аныяк мурунчаларын болгаш комсомолчу-аныяктар коллективтеринин ууртуучуларын сеппар-хуралдарын чер-чөргө эртерилеэн. Ук айттырыларын шийгиралг, халдыр сайтаргынын соонда олар шийгиралг социалисттик чарымын күсөлдериң.

Республикада комсомолчу-аныяктарын дин ажилдыг коллективтери — Дөргүс суг-барал фермазы бүтү ма-чыларга, «Тилелге» совхозта № 7 хоу-трактор брига-да бүтү аныяк таражылар

ларын социалисттик хулаагелерин доктаамал ажыр күсөлдө, үшүн мурун чоруп турарлар.

Чыл келген турум аныяктар коллективтери организастаа талаа-биле бичылты, аныяк аныяктарын күш-ажылы шийгөө — мурун-агы эрге-дугуржулганы, социалисттик чарымын улам калбар-тын, чагай чаңчыларын оларын кызылчилерин улаа саздарын чедирин турар.

Республикада барык 13 муң амык комсомолчу «Аныяктарын күш-ажылы, мерген-лик болгаш чогаалдык дилеткенин» — беш чылга, деп Бүтү-эвиледе социалисттик чарымын күсөлдериң турар.

Оларда 5 муң амык ийи коммунисттик күш-ажылы аныяктарын дин бедик эгелер, чөдүн алаан. Ийи чылга 200 амык ийи шийгиралг күш-ажылы болгаш чүтүлдүг өрөдиге дөштү чазактын орден, медалдары-биле шаңгал-ган аныяк мурунчаларын эркен соотугада чон боттарынын депутаттарына чалгыс үн-бис сонгаан.

Аныяктарын социалисттик чарымын күш-ажылы, Танды, Чөөн-Хемчик, Каа-Хем, Улуг-Хем райондарын ВЛКСМ комитеттери дөштүг организастаа, түнелди доктаамал үдүрүп, мурунчаларын чидикчилерин венпо-

редик, чөптөстөрүн илердир талаа-биле боттук ажалдыр чорудуп келген. Ол ийи-каш ВЛКСМ Кызыл хооронку бугурдагы чөдөргө комсомолчу-аныяктарын 25 коллектив, Тыва автотранспорт эргелелин шийгөө-биле 12 ийи коллективтерин тургускан.

Чокта чаа ВЛКСМ Тыва обкомунун бюрозуга комсомолчуларын болгаш аныяктарын Бүтү-эвиледе фестивалың сөөлү эгелээниң болгаш социалисттик чарымын күсөлдериң чугаалаан көргөш. Анаа Кызыл хоорай болгаш, Таңды районун комсомол организастыгы чиди алыр болуру. Ук сорулгалар чогумчалык шийгиралг-биле комсомол организастыгы аныяктарын ийи болгаш политиктиң билин доктаамал бедиклериң кол кичээлгелерин улаштырган.

Бо чылга байырла аныяктарын болгаш студенттерин Беринге болур Бүтү-дөштүг фестивалынын бугу-дугууде эрп турар. Бичаагаш бистин аныяктарын күш-ажылы, уран чүтүг болгаш спортка чидикчилерин анаа тураскаатынган.

Комсомолчулар болгаш аныяктар бистин партияны-ның лекция Топ Комитетин доктаамал наажыныла-даа артык сырды каттыжың.

Г. ИРГИТ,
ВЛКСМ обкомунун ийги секретары.

